

TRIBUNA POPORULUI

REDACTIA

Arad, Deak Ferencz-u. Nr 8

ABONAMENTUL

Pentru Austro-Ungaria :
pe un an 20 cor. pe 1/2
an 10 cor.; pe 1/4 de an
5 cor.; pe 1 lună 2 cor.
Vrili de Duminecă pe an
— 4 coroane.
Pentru România și
străinătate pe an:
40 franci.

Manuscripte nu se napolază

ADMINISTRAȚIA:

Arad, Deak Ferencz-u. Nr 8

INSERȚIUNILE:

de un știr garmond: prima
dată 14 bani; a doua oară
12 bani; a treia oară 8 b.,
de fiecare publicațiune.

Atât abonamentele cât și
inserțiunile sunt a se plăti
înainte în Arad.

Scrisori nefrancate nu se
primeae.

Un verdict.

(R). Curtea cu jurați din Arad a dat un verdict, care face cinstă justiției, ear dacă concetățenii noștri maghiari vor înțelege în toată plenitudinea lui însemnătatea verdictului, apoi o să dispară ori cel puțin va scădea spiritul șovinist păcătos, care la 1892 și alte dăți a contribuit la provocarea atâtor orgii rușinoase. O să dispară tipurile de patrioți de cărciume și cafenele, eroii cari au dat asalt, în fruntea plebei, contra Românilor pacificali și a Seminarului român din Arad.

Ne aducem cu toții aminte de vuietul ce făcuseră ziarele locale și cele din Pesta în jurul omoririi unui „patriot plin de vlagă și viitor” în noaptea de 19 spre 20 Noemvrie 1899. Durerea patrioților era cu atât mai mare și revolta lor cu atât mai violentă, cu cât ucigașul era un Neamț venit aici din Viena, un măiestru (pieptănar), care nu s'a sfiit ca în local public, în Cafeneaua Vas — adevărat că noaptea târziu și după ce consumase vre-o 10 pahare de bere — să batjocorească țeara și pe stăpânii ei... În urmă, între 2—3 noaptea, când a fost atacat pe neașteptate și dela pândă de patriotul Mallar, un adevărat Hercule pe lângă pipernicitul de vienez bătrân, a avut ideea criminală să se apere cu briceagul, pe care l'a implantat atât de zdravăn în „răsbunătorul cinstei maghiare”, încât acesta intr'un sfert de oră și-a dat orestul popii.

Ce mai țipete! Ce injurii contra Neamților venetici! Cu câtă grabă nu cereau arestarea lui imediată și oca pentru cel care „și apăraseră numai vieața.

Când colo cum se petrecuseră lucrurile? Să ascultăm pe procurorul Dr. Messlényi Antal:

„Riedl — acesta este numele vienezului — se plângea de soartea tristă a meșeriașilor; Sarga Karoly și Kiss Ferencz i-au imputat, că deși șeade în Țeara Ungarească, nu știe ungurește. Riedl a răspuns, că deși nu știe ungurește, este atât de bun patriot ca Sarga și Kiss. În decursul conversației antipatia reciprocă a ieșit tot mai mult la iveală, încât în cele din urmă Sarga a zis — ceea-ce se dovedește cu martori — „dacă nu aș fi în cafenea, și aș da o palmă încât să amețesc”; ear Mihálylovits: „dacă nu aș fi în uniforma de pompier, de mult te-aș fi palmuit”, — ear Mallar a zis: „eu de mult i-aș fi ars câte-va palme”.

Să citim urmarea, așa cum o povestește apărătorul Dr. Nemes Zsigmond:

„Așa s'a început conflictul, care dacă nu a degenerat în bătăie, a fost numai pentru-că domnii aceștia — asta fie le zis spre laudă — se îngrozesc de ori ce scandal public și se păzesc tare ca numele lor să nu ajungă în cronica poliției. Afară însă, în strada întunecoasă, unde nu' vede nimeni și nu genează întru nimic masa de om cinstit, acolo sunt mai în largul lor, viteazul e mai curajos și instinctul născut se manifestă în toată plenitudinea. Eată de ce asupra lui Riedl nu s'a luat răsbunare în cafenea pentru pretinsa ultragiare a maghiarismului, ci l'au pândit afară, până va ieși din cafenea, ca bietul ucheas Neamț, care merg a agale spre casa, să le fie cu

atât mai mult la îndemână și să-l poată ataca mișelește din ascunzătură, pe întunec.”

Procurorul nici n'a mai susținut acuza, ci basându-se pe lege, a cerut achitarea inculpatului, care dacă a străpuns pe unul din vitejii puși la pândă, să atace astfel pe întuneric, a fost în legitima apărare.

Negreșit că în ori ce stat civilizat din lume, procurorul nici n'ar fi putut face altfel. E firească deci și achitarea inculpatului.

Dacă ne ocupăm deci de afacerea asta la loc de frunte, e nu pentru-că am vedea într'insa ceva epocal, ci din cauza persoanelor cari joacă rol ca — martori.

Cine nu cunoaște adică în Arad pe Kiss Franczi și pe Sarga Kari? Unde s'a pomenit manifestație patriotică, fără-ca ei să fie în fruntea poporului? Și când s'au înscenat atacurile împotriva Românilor și s'a bombardat Seminarul, nu Kiss Franczi era oare căpitanul plebei?

Dar nu e nevoie să caracterisăm noi pe acești eroi, ci să citim numai ce zice „Arad és Vidéke” dela 2 Aprilie. Ascultați numai:

„Sub firma patriotismului unui eroi de cafelele iesează de cele mai bădărone mijloace, nu' și trag seamă că atacă onoarea concetățenilor lor, ba chiar și vieața acestora. Mallar Lajos a fost numai o figură mișcată de alții (elocvent alak), până ce aranjourii ei înșiși stăteau în dosul scenei, bine acoperite”.

Tocmai cum și în orgiile ce s'au deslănțuit împotriva Românilor strădani, a căror onoare era terfelită, ear vieața trebuia să „și o apere cu revolverul în mână, sus-amintiții eroi erau figuri puse de alții în mișcare, ș'aname de reprezentanții mai înalți ai șovinismului, care atâta vreme i-a ținut în robie pe concetățenii noștri maghiari, făcându-'i de ură cu noi și de batjocura străinătății.

Că li-s'a administrat, în fine, acestor eroi de răspântii un antidot atât de cu efect: celui-ce atacă noaptea mișelește, briceagul în coaste, ear celor-ce au scăpat teferi cu pielea un verdict, care moralicește e tot un fel de moarte, credem că este nu numai un act de înaltă justiție, dar' și o lecție, o lovitură pentru școala, ai cărelei elevi sub firma patriotismului s'au dat la cele mai criminale fapte: să atace onoarea, ba chiar și vieața concetățenilor lor.

Teatrul din Odenburg (Sopron). În curs de mai multe săptămâni a fost o chestie palpitantă pentru orașul Odenburg, afacerea teatrului german de acolo, pe care „patrioții” umblau cu tot chipul să-l prefacă în teatru maghiar, — dupăcum au făcut-o aceasta și la Timișoara.

Ajungând afacerea în desbaterea adunării generale orașenești în ziua de 28 Martie, „patrioții-talmi” au fost puși cu botul pe laba, hotărând majoritatea de voturi pentru menținerea teatrului german.

Infrângerea agresiunii șoviniste este o bună ispravă, care a umplut de bucurie și pe Germanii băușeni, al căror valoros

organ „Deutsch. Tqbl. für Ungarn” face un apel la populațiunea germană din Timișoara, să-și dea silința ca la viitoarele alegeri pentru oraș să răstoarne imposturile ce li-ar căpăta un templu cultural, pe care trebuie să-l recâștoge.

Mișcarea politică serioasă pornită în mijlocul compatrioților noștri germani și dusă cu bărbăție, numai înveseli ne poate și incurajare merită.

Pulszky despre naționalități.
Cu fapte nu se pot lăuda „patrioții”, deci, haide: dă-i cu gura, laudă-te! Așa se explică, între altele, faptul că deputatul Pulszky Agoston a ajuns să țină o conferență despre naționalități, pentru a edifica și a „patriotifica” pe lugojeni. Subiectul ce și-a ales, ce frământă pe șoviniști și a căruia însemnătate se recunoaște prin faptul că șoviniștii conferențiază asupra lui, l'a desvoltat Pulszky la Lugoj în seara zilei de 30 Martie.

Cunoscut ca deputat, nu mai puțin ca șovinist, fără îndoială că nu era de așteptat o lumină clară, o judecată obiectivă din partea oratorului. Și de fapt, tema conferenței sale a fost: „Nicăieri în lume naționalitățile nu au o soartă așa de bună ca în Ungaria”. Poate pentru motivul, că la noi nu numai se adună, ci se „prețuiește” chiar ralierea la „idea de stat”...

Astfel de discursuri în altă parte, în altă lume, n'ar avea pretenția de a fi conferențe științifice, ci cel mult vorbiri electorale, sau — amefeli șoviniște.

Presa maghiară despre alegerile din România.

Presa maghiară comentează viu alegerile din România. Ele constată satisfacția mare ce i-s'a dat d-lui prim ministru D. Sturdza, care s'a retras, nainte cu două ani, dela putere în urma scandalelor săvârșite pe tema ou „trădarea” dela Brașov.

„Budapesti Hirlap” (dela 31 Martie) constată mai presus de toate, că dl Take Ionescu a dus campania de răsturnare atât contra dlui Sturdza, cât și contra d-lui Carp. D'aceea, contra d-sale s'a și luptat la alegerile recente cu mai multă stăruință, așa, în cât deși și-a pus candidătura în 6 locuri și a umblat d'alungul și d'alatul țării cu tren separat, ținând în 5 zile, nainte de alegeri 21 vorbiri, a căzut pe toată linia, el, care de 17 ani era într'una în parlament.

Numitul ziar își termină articolul astfel:

„In ceea-ce privește alegerile, încă nici odată alegeri mai curate și mai liniștite n'au fost în țeară: nici măcar schimb de vorbe mai violente n'a avut loc!”

Așa scrie „B. B.”, ziarul cel mai serios maghiar și cel mai cu trecere.

„Egyetértés” (dela 1 Aprilie) scrie însă următoarele prapăstii:

„In București este mare amărăciunea pentru lupta bestială de exterminare a conservatorilor... Chiar cel mai eminent bărbat de stat se tem că prin alegerile aceștea Sturdza a degradat țeara până în așa grad, că sunt temeri de căderea morală și materială a regatului. Banditismul liberalilor este d'adrepul revoltător... În ziua alegerii au fost arestați 32 candidați conser-

vatori, cari toți au reclamat Regelui... La Plocești ministrul Aurelian și secretarul său numai prin omoruri crude, prin arestări cu grămada și bătăi sângeroase a putut să împedice victoria conservatorilor. Pe conservator... Take Ionescu, Bicu, Viitorean și Sarit în Ținutul Craiova, i-au aruncat pe fe-reast; a. c. ștagiul al douăle. Unii au murit de răni, alții după dureri crunte, alții, zdrăbiți, zac în spitale. Toate acestea pentru a se împedea alegerea lui Take Ionescu.

„In Alexandria polițaiul Colicrava, rudenie a ministrului Aurelian, a străpuns cu sabia, în mijlocul străzii, pe fostul funcționar de stat Ilie Perietzeanu”.

Se vede că „Egyetértés” face glumă de 1 Aprilie... Vorba e, că cititorii sei vor fi așa de proști, încât să și creadă toate minciunile ce organul kossuthist debitează, desigur, numai pentru a face de ris Țeara Românească. Ne e teamă de altfel, că Iazaronii dela Sibiu vor lua și ei de bani bunți toate infamiile kossuthisto banșiane. Dedu, drăguțul, nu de geaba a făcut el școală!

TENDINȚE SUBVERSIVE.

„Budapesti Hirlap” de un timp încoace se ocupă la loc de frunte într'una de chestii de — politică mare. Se învederează din modul său de a vorbi direcția unor aspirații pe cât de riscate, pe atât de sistematice relevate, repetate și editate, — prezentând un fond de gândiri permanent prezentat în diferite învelișuri.

Ne-am ocupat de ideile lansate de „B. H.” atât în „chestia balcanică”, cât și de „imperialismul maghiar mult întinurat”. Ear acum găsim din nou în fruntea recentului număr al semioficiosului un articol intitulat: „Steag maghiar pe mare”.

Eată o parte caracteristică din acest articol:

„Sunt aproape zece ani decând s'a pus chestiunea drapelului vaselor marine maghiare nu de comerț. Este, de exemplu, un vaporas, cu care umblă guvernatorul Fiumei, organele financiare și vamele și pe care guvernul ungar de atunci n'a vrut să-l socotească de vas comercial. A și pretins dela contele Kalnoky, ministru comun de externe, să facă pașii de trebuință pentru recunoașterea internațională a drapelului maghiar; ceea-ce acela a denegat hotărît, ca lucru ce ar isbi în situația de mare putere a monarhiei. Dar de aceea vaporasul guvernatorului a urmat a umbla cu drapel ungaresc, — avisând pe ministrul de externe, că guvernul ungaresc nu primește răspunderea pentru eventuale urmări neplăcute provenite din întrebuințarea drapelului fără autorizare, ceea-ce coincide de minune cu responsabilitatea comună pentru afacerile externe!

Not știm că cercurile normative țin, ca legătura dintre Austria și Ungaria în privința vaselor comerciale să se susțină și deacum înainte, deși aci nu e vorba de afaceri comune.

Afacerea drapelului marinei deci, în adevăr are nevoie de o reformă și se și poate reforma foarte ușor...

Dacă peste câțiva ani de zile rețnoi-rea convenției comerciale și vamale (cu Austria) nu va reuși, atunci va dispăre și

baza încă legală a actualului drapel comun; și atunci chiar și semnul uniunii (dualismul) cu greu se va pute pune în mod legal pe drapelul maritim maghiar. Astăzi am socoti de progres o astfel de inovațiune; și de aceea din punctul de vedere al pactului dualist și al situației de mare putere a monarhiei, ar fi mai cuminte lucru să se folosească momentul potrivit, decât ca să se lege cu perversitate de arangiammentul nedrept de astăzi.”

Din aceste citate se lămurește încotro bate semioficioul de azi, organul fostului partid *apponyist* „nemzeti”.

La nici un cas însă aci nu e vorba de loialitate și nu putem întrevé în cei-*ce vorbesc* sa în *Budapesti Hirlap* pe „stălpii maghiari”!

Furtuna „Adriei” în partidul guvernului.

Puțin se vor fi așteptat, ca afacerea societății „Adria” să provoace valuri atât de furioase în „liniștea” parlamentului din Budapesta. Și totuși s’a întâmplat.

Se știe, că de data aceasta deputatul partidului popular *Rakovszky István* a fost *Aeol-ul*, care a provocat furtuna, instigat la asta de un mameluc al guvernului, *Bessenyei Ferencz*.

Spusese adecă *Bessenyei* vorba, într’o societate mai mare de deputați, că ministrul de comerț *Hegedüs* solicită contractul cu societatea „Adria” numai pentru faptul, că a treia parte din acțiunile societății sunt ale ministrului.

Rakovszky a prins, cu toată lăcomia urei de partid, denunțarea mamelucului *Bessenyei*, și într’una din ședințele Dietei le-a isbit oblu în fața ministrului *Hegedüs*.

De aci cunoscuta furtună, care Dumineca trecută s’a continuat și afară de dietă, în conferența extraordinară de împopulată a partidului liberal, ținută sub presidenția baronului *Podmaniczky* și la porunca ministrului-president *Szell*.

În deosebire de multe altele, conferența aceasta a fost un adevărat tribunal în cauza lui *Bessenyei-Hegedüs*, în care cuvântul hotărâtor a trebuit să fie al primului-ministru *Szell*,

care fusese absent din țară pe timpul izbucnirii furtunii.

Anticipăm, că pricinașul deputat *Bessenyei* e unul dintre cei-*ce țin* să șeadă în două luni deodată: mameluc necondiționat al matcei partidului liberal, dar prieten în același timp și disidenților lui *Bánffy*.

În urma celor întâmplate, situația devenise grea de tot pentru acest *Bessenyei*!

Nu de dragul sprincenelor ministrului *Hegedüs*, ci curat numai din dragostea nețermurită pentru mandat — căci asta e totul — s’a hotărât „denunțiantul” deputat *Bessenyei* să facă calea la *Canossa*.

În fața „tribunalului” mulțimea membrilor partidului *senyei*, ca un copil ușurat să-și ceară iertare dela stăpânul său, ministrul *Hegedüs*, pentru „greșeala gravă și pentru marea sa prostie”.

Adevărat — zice *Bessenyei*, — că în 22 Martie am spus cuvintele acestea între mai mulți deputați. Însă cu glas tare și nu șoptind, căci șoptirea nu începe cu firea mea; dar le-am spus ca o glumă și ca glumă credeam eu că o consideră toți câți m’au auzit. . .

Spre surprinderea mea cea mai mare și spre adâncul meu regret însă a trebuit să aflu, că *Rakovszky* a adus această glumă absurdă în Dietă, folosindu-o în forma calomniei, ca armă de bănuială în contra ministrului de comerț și servind mai cu seamă drept cauză la cea mai mare conșternere a partidului.

Recunosc, cu sinceră durere și cu adânc regret recunosc, că am comis o greșeală gravă; că gluma, folosită de mine într’un loc și timp rău ales, a fost o glumă negândită și ușurată. . . Și regret foarte mult, că prin procederea mea nechibzuită am dat privilegiul, ca partidul să ajungă într’o situație neplăcută și penibilă și ca cinstea intactă a ministrului de comerț să ajungă a fi bănuită. Țin deci ca o datorie a mea față de partid, ca prin aceasta să cer iertare atât de la onoratul partid, cât și dela stimatul domn ministru de comerț.

Și, grațios cum trebuie să fie, ministrul de comerț *Hegedüs* a iertat toate și dungă a zis să se tragă peste toate; dar — apel ține să facă, în același timp, și la partid, pe care atât de mult l-a servit, ca să-*i acorde* și pe mai departe încrederea sa, care aproape era să i-se sdruncine, chiar și prin gluma absurdă a „ușuratecu-

lui și nechibzuitului” mameluc *Bessenyei*.

Înceierea incidentului a făcut-o de altfel prim-ministrul *Szell*.

„Priviți chestia ca desevirșit aplonată și regulată — a zis dl *Szell*. *Bessenyei* a declarat, că nici pe de parte n’a avut intenția să socotească serios ceea-*ce a zis*. Pentru gluma sa rea și nechibzuită — după cum însuși s’a exprimat, — el i-*și-a cerut* iertare dela partid și de la ministru. Prin asta el i-*și-a expiat* greșeala.

Ca învățătură din asta, prim-ministrul ține să accentueze, că: cu sinceritate și încredere fără rezervă se poartă față de partid; ori-*ce chestie* dinsul o rezolvă cu deplină sinceritate și liniște. Au putut să experimenteze — zice, — că toate observările le primește cu stimă cuvenită și nu se dă în latură dela nici o afacere; a rugat chiar pe membrii partidului, ca, cu observările și cu dorințele lor să se adreseze la dinsul. Rugarea lui și de astădată este, ca ori-*ce observare*, excepție, dorință și relativ la ori-*ce*, — s’o spună sincer, pe față, și acestea să se confereze între oaltă, aici și numai aici, niri decât însă în alt loc.

Prin astea incidentul și furtuna s’ar pără deocamdată terminate. Cine poate să garanteze însă, că cu „închegarea”, cum se prezintă azi — în partidul dela putere nu va izbucni în viitor o vijelie și mai turbată, care să spulbere în vânt: și ministri și mameluci, cu toate păcatele lor politice, și aer curat să aducă odată în țară ?!

Ce mult ar fi dorită asemenea furtună chiar de obștea țerii !!

Din străinătate.

Presă franceză despre noua lege de intruniri. În numărul lor dela finea săptămânii trecute, foile franceze toate se ocupă de legea de intruniri, trecută de curând prin camera franceză. Presă guvernamentală înfățișează ca un fapt de importanță istorică hotărârea camerei în afacerea acestei legi nouă și zice, că ministrul-president al Franței i-*și-a realizat* deja două puncte din vorbirea sa program dela Touion: reforma dării pe spirit și legea despre intruniri. Mai are încă să-și îndeplinească numai a treia promisiune: realizarea reformei camerelor pentru muncitori.

În același timp foile radicale zic, că deși partidul radical a dorit măsuri mai severe, — noua lege li dă puterile statului armă îndestuitoare. Ear foile conservatoare scriu, că și după modificările atenuante ex-

operate de opoziție, noua lege isbește de-a dreptul în inimă însoțirile bisericesti și prin asta atacă libertatea religiei și a învățămîntului.

Tulburările din Rnsin. Ziarului polon „*Slovopolsky*” i-se raportează din Petersburg, că tulburările în Rusia se lătesc din ce în ce tot mai mult și acum ele sunt în toial lor chiar și în Moscva conservatoare. Cu prilegiul unor demonstrații din urmă, Cazaicii și gendarmii au deținut vr’o 800 de oameni și timp de 48 ore l-au ținut închisi, nemâncați și nebeuți, în edificiul universității. Mulțimea din strade în trei rânduri a împresurat edificiul, ca să libereze pe prizonieri, dar miliția a respins atacul mulțimei.

Peste 800 de muncitori cântând cântece revoluționare s’au dus la palatul de iarnă. Opt sotni de Cazaici au fost trimiși contra lor. Cazaicii cu săbiile trase au năvălit asupra demonstrațiilor, căzând din amândouă părțile mulțime de morți și răniți. Cazaicii n’au biruit cu muncitorii, și a trebuit să iasă la față locului înec un regiment de infanterie, căruia în fine i-a succedat restabilii ordinea. — Duminecă dimineața au fost împărțite proclamațiuni, în care poporațiunea era provocată la arme și armata era îndemnată să steu pe partea poporului. Calea dela Petersburg până la *Țar-koje-Selo* e ocupată de mai multe regimente din infanterie, ear în *Țar-koje-Selo* regimentul de gardă e conșnat. Ministrul *Muratojev*, *Cipjagin* și *Kuropatkin* primesc zilnic scrisori amenințătoare.

În Petersburg, Moscva, *Chavchov* și *Odesa* întreagă miliția e conșnată.

Karpovici, asasinul ministrului *Bogolievov*, a fost osândit la muncă silnică pe 20 ani și a fost escortat într’o temniță din apropierea capitalei rusești.

Lagovski, care a servit atentatul la viața lui *Pobiedonosev*, a fost interogiat asupra faptului săvârșit și el a declarat, că a vrut să răbuc mare nedreptate, ce s’a comis față de contele *Tolstoi*.

Nu sunt de loc semne, ca tulburările să fie în curând domolite.

CUGETĂRI.

Adese-ori suntem puși în așa împrejurări, că în fața oamenilor jucăm valsal, pe când în sufletul nostru se cântă marșuri funebre.

Smara.

Iertarea este une-ori indiferentă: cine iubește, nu uită.

Carmen Sylva.

Numim manie obiceiurile vecinului, dacă prea difer de-ale noastre.

Eugene Marbeau.

Pacea și literatura universală.

(Fine.)

Studiul acesta sistematic și rezervat pentru o minimă minoritate, ar fi evident un moment de mai puțină importanță în serviciul ideii — partea cea mai importantă însă ar fi răspândirea operelor mai însemnate ale unei literaturi naționale în diferitele straturi de cetitori ale altui popor, decât acela, căruia aparține autorul. Și relațiunile internaționale, cart au luat în urma considerabilei ușurări a mijloacelor de comunicațiune o dezvoltare atât de mare în zilele noastre, par a îndreptăși existența unui astfel de curent, a unei astfel de răspândiri. Căci, când diferitele națiuni au între ele o atât de strinsă legătură de interese politice și economice, ca aceea, care există în timpul modern, se pare a fi chiar o tendință generală a spiritului, de

a se cunoaște mai bine unele pe altele nu numai ca bogăție — săracie sau petere — slăbiciune, ci de a-și cunoaște și intelctualitatea într’un mod mai complect decât cum se cunoaște până în prezent. Căci, dacă știința și filosofia se consideră ca bunuri comune ale întregii omeniri, de ce nu s’ar considera astfel și literatura? Omul e același în toate zonele, aceeași micime sau mărime de suflet, aceeași pasiuni și emoțiuni le simte ori la pol ori la equator, pentru-că reacțiunea nervoasă e fatal identică, aceeași mare și îngrozitor de serioase probleme sociale frământă întreaga omenire și la rezolvarea lor trebuie să colaborăm cu toții din toate părțile globului. — Pe de altă parte însă fie care popor are ceva, prin care se deosebește de celelalte, are aceea, ce se numește „caracter național”, o sumă de însușiri legate de ființa sa proprie, caracter național, care e productul rasei, al neamului, al istoriei, al moșiei sale locuite din moși-strămoși.

Între doi indivizi, cari sunt legați prin prietenie, motivul determinant al acesteia se admite în general a fi asemnările de caracter. Cei-*ce nu se pot suferi unii pe alții*, cei *ce se uresc*, nu se potrivește la caractere.

Generalisând acum de la individ la

mulțime și știind că există în lume popoare, cari se iubesc și popoare, cari se uresc unul pe altul, nu putem oare admite, că și aici e în joc caracterul, caracterul național, care determină simpatia și antipatia dintre popoare? Profunde deosebiri de rasă și de neam, având ca urmare o profundă deosebire a caracterelor naționale — acest fapt — ca și acela al unei asemnări de caracter basată pe considerațiunile de ordin opus — pare că explică ura și iubirea dintre națiuni, cu toate că sociologii, ca eminentul sociolog rus *Novicow* bună-oară (în noua sa carte: *Fédération de l’Europe*, publicată în franceză) nu admite în aceste raporturi internaționale rolul bunătății și al răutății caracterului național, ci susține, că numai interesul, în toată vasta sa accepțiune utilitară, ar da tonul raporturilor dintre națiuni. Iubirea din interes însă, precum între indivizi singuratice nu e sinceră nu poate fi iubire sinceră nici între două neamuri.

Caracterul național al unui popor se poate și trebuie să fie studiat numai din două izvoare: din istoria și din literatura lui națională. Istoria ne dă cont de împrejurările, prin cari a trecut poporul, de originea lui, de moștenirea morală și intelectuală, ce a primit-o poporul actual dela generațiile din trecut. Literatura resumă starea actuală a spiritului său.

Caracterul individual se poate defini ca un mecanism nervos moștenit cu foarte neînsemnate modificări ulterioare determinate de viața individuală — mecanism, care în anumite momente reacționează într’un mod anumit. La individ deci fondul caracterului său trebuie să-l căutăm în ereditatea sa. Vieța personală a individului va adăoga foarte puțin, dar va adăoga poate ceva la ceea ereditate.

Tot astfel stă lucrul și cu caracterul național. Pentru a ne da seamă de dezvoltarea lui, trebuie să studiem ereditatea națiunii, istoria națională. Ear pentru al pură aprecia în toate multiplele sale manifestațiuni actuale, trebuie să ne adresăm literaturii naționale.

Literatura națională a unui popor prezintă deci, pe lângă frumusețile literare, pe cari le putem găsi diseminate în toate literaturile — formând astfel fondul comun al literaturii universale — și ceva specific particular: caracterul național. Și nu numai literatura populară exprimă acest caracter, ci trebuie să l exprimă și literatura artistică. De aceea, ori-*ce scriitor*, care în operele sale un exprimă caracterul național al neamului, cără care se adresează, e egal cu zero din punctul de vedere al literaturii

Răsboiul buro-englez.

Azi recunosc deja și foile engleze înșeși, cât de gravă e situația pentru Englezii în Africa-sudică. Chiar ziarul „Times”, care până acum totdeauna prezenta ca favorabilă situația Englezilor de-acolo, își schimbă deja și el părerea. El însuși dă azi sfatul, că trebuie odădat să i-se spună inamicului, că, dacă doi ani încă vrea să se războiască, atunci și Englezii vor face același lucru; ori, dacă trebuința va cere, ei pot să su-poarte războiul și 10 ani încă. Natura țării și temperamentul dușmanului — zice — nu lasă nici o speranță, că vr'o reușită schimbare de front ar pune capăt războiului; unele trupe pot, ce-i drept, să capituleze, dar' un anumăr număr de cete bune rămân tot-deauna și acestea necurmat trebuiesc urmărite, până când ori se perdeau, ori se nimicesc. „Times” încheie expunerile prin sfatul, că sistematic trebuiesc trimise în Africa trupe întregitoare și că nu-i permis a se îndestula cu trimiterea a 30.000 sau 50.000 de oament. — Altfel războiul poate să dureze încă ani de a rândul.

Măsurile, ce ministerul de războiu le ia, sunt bune numai ca profetie aceasta să se realizeze. Ministerul de războiu nu e în stare să trimită nici 50.000 de oament pe câmpul de războiu. Raportele de-ale ministerului spun, că până acum 28.560 de oament s'au trimis în Africa sudică, iar alte 6000 de feciori sunt gata să plece. Ar fi de toți: 34.560 oament, care se împart astfel: 3860 călărești, 4400 călărești la infanterie, 16.000 yeomanry rigati, 4700 ca trupe de poliție, două batalioane milite, 38 companii de voluntari și alte câteva trupe de voluntari.

Lordul Kischener a cerut intrăgirea unor anume batalioane, care acum se recrutează. Altă dorință n'au avut lordul comandant, și îndată ce vor fi organizate trupele de poliție în Africa-sudică, atunci s'a sistat și recrutarea altor miliții.

Generalul French de vr'o două luni se află în partea de sud a Transvaalului, unde a început nouă operațiuni. Scopul lui este, ca să strimțorească pe Burii spre nord, spre granița portugala. În același timp însă generalul bur De Wette, care tocmai zilele trecute a străbătut cu întreaga sa oaste în Transvaal, are în gând să taie drumul lui French dela Johannesburg și dela Pretoria.

După o știre din Lorenzo-Marquez, Burii plănuiesc o nouă expediție în Capland. Bota, De Wette și Dalarey au fiint un conviliu de războiu, în care au hotărât, ce în

timpul cel mai apropiat să ducă acest plan în îndeplinire.

Cu data de 1-a Aprilie se telegrafează din Lisabona, că generalul bur Pienar a fost în Thomaz obiectul unei demonstrații vii și simpatice. Mulțimea l'a fatimpinat și salutată cu: *Trăiască Krüger! Trăiască independentența Transvaalului!*

Neastampărați...

Atât „Gazeta” cât și „Tribuna” se ocupă earășii, și în numărul lor de Marți, cu chestiile dela Arad. Diecesa asta a ajuns, se vede, o mină de exploatare pentru cele două surate.

„Gazeta” stârue a-și arăta nedumăvirea tot în chestia grevei și comentează cu răutatea-i obișnuită o declarație a peste 30 teologi aradanți, care i-au trimis o întimpinare, rectificând și desmintind neadevărurile multe ce a debitat.

Cât despre organul lazaronilor, el aduce earășii un articol violent împotriva noastră, care pe lângă alte pécate, mai avem și intenția criminală să nimicim existența d-lui Cicio, „pe acest harnic bărbat, desinteresat luptător național și tată de familie”...

Conștiința singură ne poate fi matoră, că nu avem această intenție și dacă dl Cicio — care singur a putut să inspire această corespondență, deoarece ce nu nită a-și însira cu năvălitoșitate toate vrednicile naționale — simte oare-care gol în jurnal său și se simte îndemnat să alarmeze lumea că am voi să-i nimicim existența, sie 'și să 'și atribuie totul!

Pentru că dacă d-sa s'a stricat cu toți care l-au sfârșit să vină la Arad și l'au ajutat în începutul carierei sale, dacă d-sa l'a declarat om de nimic și fără onoare (în „Aradi Közlöny”) până și pe faptul seu principal și nas, cu care trăia în perfecta prietenie până în ziua ceret dela Vasl, de sigur că nu se poate astpta ca aceștia să mai facă reclamă în jurul cancelariei d-sale. Tot așa de natural este, că mergând vestea despre lupta ce dl Cicio e puritat împotriva *consistorului gr. oriental* din Arad, Românii chiar de pe sate, aproape toți gr. orientali îl vor socoti ca condus de considerații confesionale, mai ales că alte motive dl Cicio n'a arătat până acum dec' două: „că tinerii greviști erau flămânzi foarte” și că *consistorul aradan nu primește apelate făcute de d-sa.*

Cât privește acum meritele sale din trecut — între 1893—1895, noi suntem cotidiștii cari l-le recunoaștem. I pot însă acesteia da drept să caute a tulhura pécata unei biserici în care n'are cuvânt, a se amestece în daravere ce nu's de competența d-sale, ci a consistorului? Nu vede d-sa distanța dintre Dr. St. C. Pop dela procesul Memorandului și între cel care apără pe Moise Bocșan și scrie contra amicilor sei de ieri și în *foaie ungurească* și în ziare românești alături și în *tovărășie cu Măglaș?*

„Tribuna” mai scrie despre dl Cicio: „singurul și adevaratul apărător al cauzei naționale în Arad”...

Rău serviciu li face... Ar trebui să fie mai cu rezervă, pentru că „singurul și ade- vëratul” sânt cuvinte, care se aplică numai în comerț, și chiar acolo, când e vorba de mafiă ce nu se mai trece.

Noutăți

Arad, 3 Aprilie n. 1901.

Monarcul în Budapesta. După-cum se anuntă din Viena, Majestatea Sa Monar-chul va pleca în 22 Aprilie n la B. Pesta, unde se va da și un splendid bal de curte, fiind de față și mulți membri ai familiei domitoare, între cari și archiducele-moștenitor de tron Francisc Ferdinand. În 25 Aprilie Majestatea Sa Monarcul va pedia (în castelul regal din Buda) arceiepiscopilor Skrbenski din Praga și Pucina din Cra-covia beretul de cardinali.

Congresul studeștilor maghiari dela școlile superioare din Ungaria, după-cum vestește foile maghiare, se va ține anul acesta în Șemniț în zilele 24—28 Maiu.

O panamină la oficiul de dare din Chichinda-mare. Zilele trecute s'a descoperit o panamină la percepțorul din Chichinda-mare. Cu prilegiul cercetării s'a constatat, că print'un decis judecătoresc falsificat s'a ridicat de-acolo o sumă de 6000 coroane. Pécătoșul de căpetenie în cauză era oficiant de dare Ursô Antal, de presinte executer de dare în Zelau. La cercetarea ju-decătorească Ursô a fost deținut zilele acestea. Continuând cercetarea s'a descoperit acum și un al doilea pécătoș, însuși percepțorul Hengl, care asemenea a fost arestat, pe lângă toate opintirile avocatului său de a-l scãpa dela închisoare. Casul a produs mare sen-sație în întreg orașul.

Cutremur de pământ în București Sâmbătă în 30 Martie n. la orele 9 și 12 minute un puternic cutremur de pământ s'a manifestat în București prin două șguduituri puternice, cari au durat un minut. Cutremurul a produs mare pa-rică între credincioșii adunați în catedrala Sf. Iosif. Pe când credincioșii se rugau, se auzi o puternică șguduitură; zidurile bis-ericeii începură să crepe, ear' copiii și feme-ile țipau și unele femei au lesinat de groază.

Cutremur de pământ în toate părțile. Zilele acestea s'a simțit cutremur de pământ în mai multe părți ale continentului. Astfel în Constantinopol, în Roma etc., însă fără urmări cu primejdie.

Eri pe la crele 5¼ după amezii s'a simțit și aici în Arad un cutremur de pământ, având direcția dinspre sud-vest spre nord-est.

Cas de moarte. Amicul nostru din București, dl Septimiu Albini și soția sa Aurelia născ. Roman, au fost crud încercați prin moartea fiului lor Ionel în vîrstă de 8 luni.

Trimitem întristațiilor părinți cele mai sincere condolanțe.

Etată și anunțul ce ne vestește acest cas dureros:

Septimiu și Aurelia Albini au du-rerea de a anunța rudeniilor, amicilor și cunoscuților perderea iubitului lor fiuș

IONE L

decadat în etate de 8 luni, la 18 Mar-tie v. a. c. și înmormântat la 20 Mar-tie v. a. c. în cimitirul Sfta Vineri din București.

O lipsă uriașă în vistieria de stat a Rusiei. Se vestește din Petersburg, că oficiul imperial de controlă a dat de urma unei imense lipse în socotelile pe anul 1898—1898 ale vistieriei de stat în Rusia. S'a constatat anume, că din avere în bani gata a statului lipsesc 44 milioane de ruble, ceea-ce a produs colosală senzație în toate păr-țile țării. Numitul oficiu are acum să afe dacă e defraudare, ori vr'o greșală în mij-loc.

O instituțiune de asigurări în toate ramurile ce se cultivă în Arad, și care dis-pone de o stare de premii considerabilă de clasa primă, societate veche ungurească, — caută un reprezentant în Arad spt pen-tru acvizițiune.

Oferte sub: Arad 82121 a Haasenstein și Vogler Jaulus & Comp. Badapau.

Zece ani de mișcare literară în Transilvania (1890—1900). Material critic, de Il. Chendi, Oradea-Mare 1901, — a apărut de purënd în broșură și se găsește de vânzare la Administrați-a ziarului nostru, cu prețul de 1 coronă.

Anunțând aparițiunea acestei va-loroase lucrări, promitem a reveni asupra ei.

Iepurași de Paști, mîlășei, ouă, dro-pitori care de care mai plăcute și parfema-riz se pot cu prețuri foarte bune cămpera din prăvălia bogat stăngată a lui Porter Vilmos în edificiul „Hotelului Central” din Arad. Tot acolo se află diferite ceaduri ocazionale de Paști în abundență exten-sivă.

Felurimi.

Rochii de paie. În palatul lui Tisseu din Paris este expusă o rochie făcută din totul din paie. Tinerul croitor Șabat a în-veniat acest fel de haine. Condus de idee, că din paie se formează diferite pălării și că este ușor a lucra cu paie, a încercat a face o rochie întregă din împletitură de paie, ceea ce a reușit de minune. Parisi-enele îl și grămădesc cu comanda de tot felul; astfel se pot vedea în atelierul acestui croitor rochii, jachete, mantale, pălării și alte lucruri făcute din paie, cu cari haine se vor plimba parisenele sigur încă în se-sonul acesta pe bulevardele Parisului. Verba Românului: cament își fac pălării de paie, de aceea n'au vitele destul fernalic.

ULTIME ȘTIRI.

Lonbra, 2 Aprilie. Din Middleburg se anunță, că apropiându-se iarna, Burii se duc spre nord, în direcția ferii Bus-manilor, lăsând însă în urma lor trupe anume pentru apărarea trenului în amëndouă părțile liniei ferate.

Lonbra, 2 Aprilie. Din Tokio se raportează, că vice-regele Japoniei și ministrul ziua-noaptea conferează în afacerea cu Rusia. Micado ar fi declarat, că îndată-ce flota va fi de-plin pregătită, va fi pornita în apele Coreei, ca să alunge de-acolo flota ru-sească.

Editor. Aurel Popovici Barciomni. Red: respuns: Ioan Russu Șibiu.

naționale și numele lui nici cea mai mică mintire nu merită în istoria acelei litera-tur.

Cetind literatura străină, învățăm deci a cunoaște poporul respectiv. Și cum nu există popor, care să n'aibă părțile sale bune, învățăm prin aceasta să și iubim a cel popor. Astfel deci literatura ar fi în stare — până la un punct oare-care — să ne producă o simpatie pentru un popor, și ori-cine înțelege, că acesta e deja un pas gi-gantic pentru problema cea mare, care fră-terentă și încântă pe atâți entusiaști apostoli ai păcii universale. În istoria contemporană avem un foarte frumos exemplu, a cărui identitate însă, ca a tuturor faptelor de isto-rie contemporană de altfel, nu prea apare în toată claritatea sa.

Națiunea franceză ține în lumea no-astă recordul, — ca să-i dăm acest neme modern — însuși țării, și entusiasmului. Nu mai există alt popor, care să se entusiasmeze atât de ușor și până la delir, ca Francezii. Toate scrierile străine, toate ope-rea maestrilor străini sunt bine primite în Franța, adese-ori mai bine chiar ca în țara, a care au luat naștere. E clasic în pri-mița aceasta un exemplu cu totul recent. În operele marelui romanțier polonez con-

temporan, Henrik Sienkievitz nu erau traduse nici una în franțuzește până în anul trecut (ultimele luni). Sânt acum vre-o 8 luni, de când s'a tradus mai întâiu „*Quo vadis*”. A fost ca o revelație. S'au vëndut până acum vre o 140 de ediții. Și într'un jurnal am citit, că pe la balori mascate din Paris arar persoane îmbrăcate în co-atumele descrise în „*Quo vadis*”. Acesta e un succes.

Dar' același succes l'au avut operele romanțierilor ruși, ale lui Dostoew-ky, Turghenieff, Tolstoi etc. Se stie, că Turghenieff se bucura de o considerație extra-ordinară în Franța. Lăsam la o parte faptul alianței franco-ruse, dar' Francezii simpătisează și de altfel cu Rușii. Și în acesă simpatie dintre cele 2 popoare, sim-patie, care a ajuns până la fraternizare prin manifestațiuni publice, cred că a jucat un rol foarte mare literatura rusească prin mareea ei răspândire în Franța.

O singură obiecție s'ar pute face. Asfel zice un critic german: Vedem cum folkloriștii diferitor popoare, îngreșăți de sorații limbii, tradițiilor și cântecelor popo-rale, le adună cu grije foarte de ce uriașul poliip, așa zisul *Weltverkehr* să le cuprindă în brațele sale cosmopolite și prin duhul său internațional să le otrăvească aroma și

mirosul lor de moșie națională. Și chiar în Franța, unde vedem simboțiști anglo-americani, entusiaști Wagneriani, profeți Ibsenieni, tot acolo se aude și lozincă libe-ratoare: Renaissance latine! E'cole romane A bas! Urcioșiți și întunecoșiți venetiei dela Nord! Sus geniul latin! spiritul galic!

Se presupune deci, că sub influința uneia sau mai bine zis a literaturilor străine s'ar că-apă caracterul național.

E evident însă, că nici dacă s'er urmări anume acest scop, na s'ar pute ajunge. Pentru că caracterul național fiind o moște-nire specifică a poporului și avându-și astfel adânc înfipte rădăciunile sale în tre-cutul națiunii, nu poate fi cătuși de puțin schimbat print'o atât de slabă influință a unui popor străin, care și ea se face pe o cale cu totul indirectă, prin literatură.

N'aveți deci din partea aceasta de ce să ne temem și putem însă, ba chiar putem conștii, că literatura să poată îndala mo-rauzile internaționale.

Astfel trebuie înțeleasă literatura uni-versală în serviciul marai idei a păcii din-cre neamuri.

Buda-pesta.

Ilie Minea, st. al.

F o n d a t 1845.

Prețuri fizice

Magazin cu haine pentru
bărbați și băieți de ori-ce vârstă
recomandă cu stimă
ca articli de cea mai bună calitate,
asortiment bogat
din materii de lână,
indigene și străinătate,

NEUMAN M.

882 2-5

Comande după măsură se efectuează în BUDAPESTA în atelierul meu propriu fără nici un greș.

Telefon 457.

F o n d a t 1845.

Telefon 457.

Mai efin ca ori-unde.

Industrie de casă!

Totfelul

de ghete pentru bărbați, dame și băieți
(lucru de mână).

Pălării tari și moi cel mai nou facon, deasemeni

Pălării pentru preoți

de felurite de prețuri.

Asortiment bogat. — Serviciu solid.

Kutányi J. Strada Vörösmarty 1.
față în față cu berăria teatrului.

335. Nrul telefonului 335. 588 1-10

Resultat minunat!

	Absint		Alaș
Anisete	Nu e mai dulce!		Nuol
	ca liehorul de casă, pe care fiecare damă în mod ușor îl poate prepara.		
Benedictin	Prețul unei sticlețe e 60 fleri.		Cafea
	care e deajuns la prepararea unui litru de liehor fin.		
Chatreuse	Vojtek și Weisz		Maraschino
	prăvălie de drugherie și parfumerie în		
Caracao	ARAD.		Portocale
	Rum		Vanillo

Mulțumire generală!

378 7-10

Fondat 1840.

Fondat 1840.

STEINITZER N.

Prăvălie de materii de vâpsit, zugrăvit și de lacuri exclusiv.

Arad, piața Andrassy Nr. 3.

Lack de cea mai bună calitate pentru padiment și lack cu
luciu pentru parchet.

Vapsea	Terpentin	Șerlack
Firnais	Uleiu de in	Fournir
Brunolin	Carbolineu	Lațuri
	Cleiu	

Toate necesariile pentru timplărie. — Pansule. — Modele pentru pereți.

Depozit bogat de materialuri de specialitate. — Comandele din provincie se execută
punctual.

581 2-5

Cel mai mare magazin

din Arad și provincă, exclusiv

Prețuri convabile.

Fondat în 1875.

în confecțiuni pentru dame
asortiment bogat

costume pentru dame (Homspans)

croiu modern dela 30 coroane în sus.

Bluse de mătăasă și jupoane

cel mai nou facon.

582 2-5

STERN M. A.

Nrul Telefonului 238.